

KIRKKOLAIVAMME POHJAKOSKETUS Väinö Hotti

Teh. Vhn.

(nettikuva)

RISTO SANTALA

Tietoja

Kuvaus

Risto Aleksi Santala oli suomalainen rovasti, teologian kunniatohtori ja kirjailija. Santala opiskeli teologiaa Helsingin yliopistossa ja hänet vihittiin papiksi vuonna 1953. [Wikipedia](#)

Synty: 18. toukokuuta 1929, [Helsinki](#)

Kuoli: 26. syyskuuta 2012, [Heinola](#)

Kirjat: [Moldados por Deus](#), [LISÄÄ](#)

Koulutus: [Helsingin yliopisto](#)

Rovasti **Risto Santala** (s.1929) on jälleen tarttunut kynään ja kirjoittanut kirkon ongelmiin terävästi porautuvan kirjan KIRKKOLAIVAMME POHJAKOSKETUS, Kuva ja Sana, 109 s. 2003. Kirjan voidaan katsoa olevan jatkoa "**Taivasten valtakuntaa vastaan hyökätään**" (1965) - kirjalle, joka on kirjoitettu Matt.11:12 pohjalta.

Molemmissa Santala noudattaa tyyliä "ipcha mistabra" - asiat sanotaan mahdollisimman kärkevästi olematta tosikko. "*Niin vakava on nykyinen raamatullisen uskon alasajo, että nyt voidaan puhua jo kirkkolaivamme pohjakosketuksesta*" (7).

Maltillisen kriittinen

Risto Santalan tyyliin kuuluu puuttua keskeisiin asioihin vakavasti, mutta tietyllä pehmeydellä. Tässä hän eroaa sellaisista "kovanlinjan miehistä", kuin mitä **OSMO TIILILÄ**, **URHO MUROMA** ja **UURAS SAARNIVAARA** olivat.

Nuoret radikaalit

Toisaalta Santala näkee kirkon ongelman vakavana, toisaalta hän laittaa sen pitkälti "nuorten radikaalien pappien" piikkiin: "*Olen äimistynyt lähinnä niistä lausunnoista, joita nuoret poikkeuspappimme edustavat*" (8). "*En ole pettynyt papistoomme, joka ottaa pääosin kutsumuksensa vakavasti*" (7).

Onko kuitenkin tämä "pääosa" (jonka tietysti kaiken järjen mukaan tulisi myös pitää ohjat käsissään) hoitanut hommansa lepsusti?

Kirkonmies

Rovasti on sisimmältään kuitenkin **kirkonmies**; kritiikkiäkin harjoittaessaan hän varoo visusti halventamasta **isien kirkkoa**. Tähän kuuluu pappisviran arvostus. Kirkko on tosin huono, puutteellinen ja raskaitakin virheitä tehnyt, mutta se on kuitenkin **korjauskelpoinen**. Toki Santalakaan ei pysty korjauskelpoisuutta osoittamaan muutoin kuin **teoriassa ...**

(nettikuva)

*"60-luvulla sain melko paljon vaikutteita kirkkoa kritisoivista, niin kirkon sisäisistä piireistä kuin ns. kulttuuriradikaaleista piireistäkin. Olin itsekin mukana kritisoimassa. Mutta samalla ajattelin erään englantilaisen opiskelijan sanoin: **Saattaa olla että hän on huora, mutta hän on minun äitini**"* (Jörn Donner-John Vikström: Elämme, siis kuolemme, s.84).

Santalán rakkaus kirkkoon on pitkälti samaa laatua kuin emeritusarkkipiispa **John Vikströmin**: "*Saattaa olla että hän on huora, mutta hän on minun äitini.*"

Pappien kutsumustietoisuus

"Pääasiassa Suomen papisto on kyllä yhä kutsumustietoista" (4).

- Jos pääosa Suomen kirkon papeista on kutsumustietoista ja ottaa lisäksi kutsumuksensa vakavasti, **kuinka on mahdollista, että kirkon tilanne on tänään sitä mitä se on?** Kuinka on mahdollista, että vaikka papiston

enemmistö on kelvollista, **Santala kuitenkin joutuu kirjoittamaan kirjan, jossa hän suosittaa kirkolle telakkakäyntiä?** Hartausohjelmat kertovat papeistamme jotakin toista. Miksi kirkon ongelmista vaietaan myös näiden "kutsumustietoisten" pappien toimesta? Miksi kirkolliskokous tekee Raamatun vastaisia päätöksiä? Miksi evankelioimistyö on suurissa vaikeuksissa?

Miksi liberaalinen tiedekunta saa edelleen valmistaa pappeja, jos enemmistö papeista suhtautuu kutsumukseensa vakavasti? Miksi järjestetään moisia "Sponginkin kirkkopäiviä", jos papit ottavat kutsumuksensa vakavasti? Gallupin mukaan vain joka viidennellä teologian opiskelijoista on kutsumus-tietoisuus!

Saksalainen uskonto

Santala näkee selvän yhteyden nykyisessä kirkollisessa tilanteessa natsi-Saksan teologiaan:

"Saksalaisen uskonnon esittämä kuva voidaan myös projisoida oman aikamme hengellisiin ongelmiin" (28). Saksalainen uskonto oli "luonnollisen ihmisen" uskontoa. Saksalaista uskontoa hallitsee "tämänpuoleisuus". Se ei ole mikään ilmoitususkonto. Syylisyyden tunto oli suurimpia ongelmia, jota vastaan pyrittiin taistelemaan. Tässä uskonnoissa uskottiin korkeaan ihmishenkeen. *"Saksalainen uskonto ei tuntenut oppia sielunvihollisesta ja pahasta"* (32). Usko "ihmiseen" oli hallitsevana piirteenä.

Kirkko voidaan voittaa vain kirkon kautta

Hitlerin Saksassa sabotaasihenget soluttautuivat **Troijan hevosina** kirkkoon; tämä on taktiikka Suomessakin! *"Kirkko voidaan voittaa vain kirkon kautta; kaikki muut tiet ovat haihattelua"* (31).

Luopumuksen värisuora

Santala luettelee henkilöitä, jotka ovat vieneet liberaaliteologiaa eteenpäin: Tillich, Bultmann, Bonhoeffer, Barth, Robinson, Erkki Niinivaara, Heikki Räisänen, Aimo T. Nikolainen, Mikko Juva, Terho Pursiainen, Antti Kylliäinen, Wille Riekkinen, Kari Latvus, Matti

Myllykoski ym. Suomen Kristillinen Ylioppilasliitto, Ylioppilaiden Kristillinen Maailmanliitto ja Kirkon koulutuskeskus ovat olleet tämän ajatussuunnan hapattamia.

Torjujina taas mainitaan: Gustaf Johansson, Osmo Tiililä, Martti Miettinen, Uuras Saarnivaara, Juha Molari, Leif Nummela ja Lasse Marjokorpi. Marjokorvesta Santala sanoo: "*Vuoden 1970 lopulla kirjoitti teologian ylioppilas Lasse Marjokorpi älykkään ja yhteiskuntakriittisen kirjansa Kirkon kuoleman sairaus*" (74). On huomattavaa, että Marjokorpikin kirjoitti kirjansa Heinolassa. – Marjokorven kirjan lyhennelmä löytyy nettisivulta: <https://missiosavo.net/Kotisivu/jutut/marjokorpi.pdf>

Kaksi Bonhoefferia

Perin mielenkiintoinen on **Bonhoefferia** koskeva artikkeli. Santala jakaa Bonhoefferin teologian siviili- ja vankilateologiaan. Bonhoefferin kohtaloksi koitui se, että hän hylkäsi passiivisen vastarinnan. Hän julisti rohkeasti: "*Hitler on antikristus. Siksi meidän tulee jatkaa työtämme ja eliminoida hänet*" (39). Lopulta Bonhoeffer sekaantui Hitlerin vastaiseen salaliittoon ja hänet teloitettiin 9.4.1945.

Ennen vankilakauttaan Bonhoeffer oli raamatullinen teologi. Hän varoitti Saksan kansaa henkilökultista: "*Se on epäjumalanpalvelusta*" (38). Hän myös rohkeasti puolusti juutalaisia: "*Vain niillä, jotka huutavat juutalais-ten puolesta, on oikeus yhtyä gregoriaanisiin kirkkolauluihin*" (39). Hänellä oli pitkälti pietistinen näkemys. Hän korosti Kristuksen sisäistä kokemista ja varoitti "**halvasta armosta**".

Vankila muutti Bonhoefferin täysin. Santala kirjoittaa: "*Pelkään paljossa kiusatun jalon Bonhoefferin henkisen vastustuskyvyn lopultakin murtuneen ja hänen alistuneen demonisen ihmistä jumaloivan saksalaisen 30-luvun hengen vietäväksi*" (44). Nyt alkoi Bonhoefferilta tulla aivan uutta tekstiä. Kristinuskoko ei enää ollut hänelle lunastususkoko. Hän tunnusti, että hän on moderni teologi, jolla on "*liberaalisen teologian perintö suonissaan*" (48).

Rovasti **Erkki Niinivaara** omaksui Bonhoefferin muuttuneen linjan. Hän kuvaa Bonhoefferissa tapahtunutta muutosta hyvin myönteisesti: *"Eräänä päivänä alkaa tämän todellisuuden keskeltä virrata uusien ajatusten vuoristopuro, joka sitten voimistuvana, kirkasvetisenä etsii uomaansa eteenpäin"* (44).

Santala perustellusti oikaisee tätä harhaa: *"Kirkkaista vesistä` voisi lähinnä puhua Bonhoefferin aikaisempaa vaihetta ajatellen. Myöhäisempi Bonhoeffer sopii kyllä Jumalasta vieraantuneen maailman moderniin ajatuskulkuun"* (48).

"Hyvyyden voiman ihmeelliseen suojaan olemme kaikki hiljaa kätketyt."

Tämä yleisuskonnollinen virsi (600) on Bonhoefferin vankila-ajan tuotantoa. Hän kirjoitti sen sellistä morsiamelleen. Se on luopuneen Bonhoefferin teologiaa - ehkä se juuri siksi kelpuutettiin uuteen virsikirjaan! ...

Syy tyhjiin kirkkoihin

Santala tulkitsee tyhjät kirkonpenkit kovin mustavalkoisesti: *"Kuitenkin seurakunnissa, joita vetävät uusajattelua edustavat papit, kirkonpenkit alkavat ammottaa tyhjyyttään."*

Ei ratkaisu aivan näin yksiselitteinen ole. Viime Kirkkopäivät olivat valtava yleisömenestys (90 000), vaikka liberaaliteologia vietti siellä riemujuhlaansa. Samoin on pantava merkille esim. piispa **Riekkisen** vetovoima (karisma).

Klippaa-teologia

Santala muistuttaa, että eräs sielunvihollisen nimi on KLIPPAA eli kuori. Santalan mukaan teologeilla on vaarana ajautua alueille, jotka eivät heille varsinaisesti kuulu. Tällöin ajaututaan pinnallisuuteen. Aikamme eräs perustrendeistä on "ikeen" poistaminen kristillisyydestä ...

"Jos Herran alttarille ja saarnatuoliin tuodaan vierasta tulta, kyllä kansanjohtajat ja papisto ovat siitä vastuussa...Pappeinkin voimme olla hiekkaa Jumalan valtakunnan rattaistossa" (12-13).

Lundilaisuus

1930-luvulla alkoi lundilaisuus vaikuttaa Ruotsissa. Siinä korostettiin, ettei jumaluusopin harjoittaminen edellytä omakohtaista uskonelämää (49-50). Tänäänkin tätä näkemystä esiintyy Suomessa. Objektiivisuus kärsii, jos henkilö on uskossa. Järki on ainut apu Raamattua tutkittaessa. **Johansson, Tiililä ja Muroma asettuivat voimakkaasti tätä näkemystä vastustamaan.**

Santala näkee oikein kirkon lankeemuksen ytimen: Nykyinen teologian kriisi johtuneen siitä, että kirkko on asettunut kuulovartioasemiin maailman porteille. Profeetta Jeremia muistuttaa: "Jos he olisivat seisonneet minun neuvottelussani, niin he julistaisivat minun sanani kansalleni" (23:22)."

Jumala on maassa

"Varo niitä ihmisiä, joiden Jumala on taivaassa" (65). Jatkossa Santala kirjoittaa: *"Tarvitsimme jo uutta tunnuslausetta: 'Varo niitä ihmisiä, joiden Jumala on maassa'"* - Etsimättä tulee mieleen viimeisten Kirkkopäivien tunnus: *"Isä meidän, joka olet kaupungissa."* **Tiililä** syytti aikoinaan kirkkoa sen suuntautumisesta "tämänpuoleisiin".

Vaikeneva kristikansa

*"Nykyajan kiltti kristitty on unohtanut pahastumisen taidon. Vaikka joku kirjoittaisi jopa karkeastikin Jumalan sanan vastaisia ajatuksia, hyvin harvoin hän saa siitä nuhteita kirkon ylimmältä johdolta. Nuhteet jätetään yksityisten hyvää tarkoittavien **häiriköiden tehtäväksi**. Tällä tavoin he ajan mittaan vain pilaavat oman nimensä. Kunnioitan heitä! Itse asia ei kuitenkaan tule näin hoidetuksi"* (34).

Siis kirkon ylin johto vaikenee, mutta mitä tekevät muut teologit, koska uskon puolustus (apologia) on **nimenomaan teologien tehtävä**, virka ja leipälaji? Missä ovat ne Santalan edellä peräänkuuluttamat enemmistön muodostavat kutsumustietoiset ja virkansa vakavasti ottavat papit? ...

Maallikot paimenten paimeniksi

Santala kehottaa maallikoita pitämään pappejaan lujilla:

"Meidän tulisi ainakin rukoilla, että Jumala antaisi kirkkoomme sellaisia maallikoita, jotka pitäisivät ymmärtäväisen rakkauden aseina meitä pappeja lujilla ja vaatisivat meiltä Sanaan perustuvaa ja Sanassa pysyvää sanomaa" (35).

Tämä kuuluneee kategoriaan "hurskaita toiveita". Tavallinen seurakuntalainen ei lähde pappiaan vähällä nuhtelemaan. Jos taas muu työntekijä rohkenee sen tehdä, se saattaa olla alkusoittoa virasta lähtemiselle. Kyllä rovasti Santalan tulisi tämä tietää. "Paimenen paimeneksi" uskaltautuu vain perin harva ...

Kirkko telakalla

Ikuisena optimistina Santala ei halua vielä kirjoittaa kirkosta "nekrologia", muistokirjoitusta. Myös hän ei halua yhtyä **Voltaire**n madonlukuihin: *"Nujertakaa tuo kurja!"* Tämä olisi Santalan mielestä edelleenkin ennen aikaista. Santala päättää kirjansa suosittelemalla kirkolle "telakkareissua":

"Mutta jos kirkkolaiva on ajautunut karille ja saanut pohjakosketuksen, se olisi hinattava varikolle ja nostettava "redille". Huolellisen tarkastuksen jälkeen sen vauriot voisi vielä korjata" (93) ...

Viimeiseksi kirkkolaiva tosiaan piipahti "Spongin telakalla". Se olikin sen loppu: Spong "korjasi" sen tuhansiksi päreiksi! Kirkkolaiva ei enää ole "telakkakunnossa" vaan "romutuskunnossa"!

Santalan optimismi tältä osin ei ollut enää perusteltua. Kirkko on "parantumattomasti sairas" (**Lasse Marjokorpi**, Kirkon kuoleman sairaus). Jeremian ohje uskoille lienee paikallaan ja - ajankohtainen:

"Me olemme koettaneet parantaa Baabelia, mutta ei hän ole parantunut. Jättäkää hänet ja menkäämme pois" (Jer.51:9).